

ZUIVELSECTOR IS WERELDGEBEUREN

De zuivelsector kent een van de zwaarste en langste crisissen uit zijn bestaan. En toch blijft de sector geloven in de toekomst. Het is meer dan een buikgevoel, maar weinigen durven er nog concrete cijfers en tijdslijnen op de verwachtingen te plakken. De crisis is mede gevolg geweest van te hoge en te snelle verwachtingen.

– Jacques Van Outryve

De zuivelsector mag hoge verwachtingen hebben. Wanneer die echter niet zouden uitkomen door onvoorziene politieke, economische of klimatologische gebeurtenissen of een samenloop van meerdere omstandigheden moet hij kunnen rekenen op private of publieke instrumenten van risicobeheer om de klappen op te vangen. Die zijn, na de afschaffing van de melkquotaregeling, nog onvoldoende bekend en/of uitgewerkt. Deze crisis is er te snel gekomen.

Wanneer we deze woorden schrijven, noteren alle zuivelproducten op de wereldmarkt een lichte stijging. De prijs van botervet toonde reeds enkele weken een opwaartse trend. Dat werd als een klein voortekken beschouwd dat de wereldmarkt aan de betere hand zou zijn, echter zonder valse hoop te wekken want er moet meer gebeuren om uit het dal te geraken. Renaat Debergh, afgevaardigd bestuurder van de Belgische zuivelindustrie, verenigd in BCZ, waarschuwde op zijn algemene vergadering dat het zeker enkele maanden zal duren vooraleer een mogelijke verbetering van de markt zich in de melkprijs zal vertalen (www.bcz-cbl.be). Als voornaamste reden worden de (wereld)voorraden genoemd. Het economisch jaarverslag van BCZ geeft een overzicht van de situatie in de zuivelsector. De oorzaken van de crisis zijn tot vervelens toe gekend. Er is nu vraag naar oplossingen.

In 2014 kende de wereldmelkproductie een uitzonderlijk sterke toename met 26 miljard l melk (3,2%). De stijging ging in 2015 door op een lager niveau. Zowel in Australië als Nieuw-Zeeland vond zelfs al een lichte daling plaats. In 2015 kwam er in de wereld 16 miljard l melk bij. BCZ rekende in haar jaarverslag voor dat de melkproductie in de wereld in 15 jaar met 234 miljard l of 40% is toege-

Wereldmarktprijzen beïnvloeden lokale melkprijzen, en dus lokale markten. Deze wereldmarktprijs-transmissie is niet in overal dezelfde. Melkveehouders reageren dan ook niet allemaal gelijk en tegelijk op wereldmarktsignalen.

.....
De zuivelcrisis was mede gevolg van te hoge en te snelle verwachtingen.
.....

nomen. De totale wereldproductie bedraagt 830 miljoen ton (alle soorten melk). De toename van de productie situeert zich sinds 2014 hoofdzakelijk in de Europese Unie. Die is aan een inhaalbeweging toe ... Het moment voor die inhaalbeweging is slecht gekozen want door een samenloop van geopolitieke en economische omstandigheden slabakt het verbruik. In 2014 halveerden de melkpoederprijzen op de wereldmarkt, de boterprijs daalde met een derde. De prijzen daalden in 2015 en begin 2016 verder. De wereldhandel zette een stapje

terug, maar het aandeel van de Europese Unie nam na jaren opnieuw toe.

Men heeft de melkquotaregeling altijd verweten dat de EU hierdoor haar aandeel in de wereldhandel zag slinken. Anderen pikten de Europese wereldmarkten, en vooral de stijging van de wereldvraag, in. Op het Ruslandembargo en de daling van de Chinese invoer was de sector niet voorzien. De Chinese invoer van vollemelkpoeder daalde in 2014 met bijna de helft tot 370.000 ton. China blijft veruit de grootste invoerder van dit zuivelproduct, maar er moet heel wat gebeuren om dat weer op te halen.

Europese verschuivingen

Met het einde van het melkquotatijdperk ging de melkproductie in de Europese Unie aan het schuiven. Dat was verwacht. In 2014 realiseerde de EU de grootste stijging van de melkaanvoer in 30 jaar, zijnde 4,3%

of 6,1 miljard l. De stijging halveerde in 2015. De remming kwam er vooral op het einde van het jaar als gevolg van de afsluiting van de quotaregeling. Grootste procentuele stijgers in de EU waren Ierland, Nederland en Luxemburg. Vooral Ierland met zijn 'Ryanair-melk' is een opvallende stijger. Met Ryanair-melk wordt goedkoop geproduceerde melk bedoeld. De Ieren kunnen immers genieten van een langdurige en sterke grasgroei, meer dan andere landen in de EU. Het aantal groeidagen ligt er hoog en klimt met de klimaatverandering nog hoger. Ierse melk is dus goedkope melk geproduceerd op Nieuw-Zeelandse wijze die op de Europese markt op termijn voor spanning kan zorgen.

Meer melkkoeien

Het aantal melkkoeien in de EU nam voor het eerst sinds een aantal decennia in 2012 opnieuw toe. Deze toename versterkte zich in 2013 maar zwakte nadien opnieuw af. Ook hier scoorden Ierland en Nederland het hoogst. Het zijn 2 lidstaten met een geheel verschillende werkwijze. Ook in Denemarken, Verenigd Koninkrijk en ons land steeg het aantal melkkoeien. Waar ging de toenemende melkaanvoer naartoe? Zowel naar kaas, melkpoeder als naar boter. In Europa werden met de crisis opnieuw interventievoorraden opgebouwd. Die hebben de markt enerzijds ontlast maar ze zullen ook verder wegen op de markt. Hoe dan ook, het Europees interventiemechanisme werkt wanneer het wordt ingezet. Ook steun aan private opslag kende de jongste jaren succes. Het wordt het gehele jaar voor boter opengesteld en uitgebreid tot mageremelkpoeder.

In België is het aantal koeien in 30 jaar gehalveerd van ongeveer 1 miljoen tot 500.000 stuks. De melkveestapel is in 2015 opnieuw maar ongelijk gestegen met 1,5%. De Vlaamse melkveestapel steeg met 4%, de Waalse daalde met 2,1%. Dat geeft een verschillend beeld van dynamiek. De structurele verschillen tussen beide regio's, maar ook tussen provincies, nemen verder toe.

Belgische zuivelindustrie

De melkverwerking door de zuivelindustrie is in ons land fors toegenomen en is de melkaanvoer meer dan gevolgd. Of is het omgekeerd? Hoe dan ook steeg de melkaanvoer sinds 2006 met 640 miljoen l of 22%. De verwerkte volumes stegen met 1 miljard l of 32%, met een stijging van de netto-invoer van melk voor gevolg. De industrie heeft de jongste jaren zwaar geïnvesteerd (tabel 1) in het vooruitzicht van een stijging van de melkaanvoer na het

1 De goedkopere Ierse melkveehouderij wil wedijveren met de melkproductie van het Europese vasteland. 2 Melkveehouderij gaat op zoek naar meerwaarde en minder (bouw)kosten.

melkquotatijdperk. De Belgische zuivelindustrie heeft dan ook Belgische melk kunnen verwerken, mede dankzij het feit dat productie van boter en mageremelkpoeder nog een belangrijk deel uitmaken van de verwerking. Wie dat nog kon, stond voor problemen en moest melk afstoten. De lage marktprijzen vertalen zich uiteraard ook in een gedaalde omzet. De negatieve handelsbalans vraagt dan weer om meer uitleg. De Belgische invoer van kaas en boter. Niettegenstaande de gestegen productie van Belgische boter neemt de netto-invoer van boter toe. Boter wordt in (meer) voedingsproducten verwerkt en weer uitgevoerd. De Belgische uitvoer van zuivelproducten is in volume ook gestegen, maar de prijzen zijn sterker gedaald.

Wat nu?

Het Dairy Research Network IFCN (www.ifcndiary.org) dat zuiveleconomen van over de hele wereld bijeenbrengt en onlangs in Gent congresseerde, voorspelt op basis van allerlei aannames dat de wereldmelkprijs voor de periode 2016-2025 gemiddeld 41 USD (Amerikaanse dollar) per 100 kg ECM (Energy Corrected Milk) zal bedragen

of 35 euro/100 kg melk. Hierbij moet de nodige uitleg gegeven worden waar men niet altijd de nodige tijd of plaats voor neemt. IFCN gaat uit van een 'normale' stijging van de wereldvraag naar melk met 2,3% per jaar. Zijnde een toename van de wereldbevolking met 1,2% per jaar en een stijging van de melkconsumptie per persoon met 1,1%. Er wordt geen rekening gehouden met een eventuele verandering van het consumptiepatroon in bepaalde delen van de wereld. Aan de ene kant gaan consumenten dierlijke vetten vervangen door plantaardige vetten. Langs de andere kant zien we dat botervet, onder meer in de VS, opnieuw populair geworden is. Het IFCN-scenario gaat ook uit van 'normale' geopolitieke en economische omstandigheden, wat die ook moge zijn! Maar het IFCN waarschuwt dat het om een gemiddelde prijs gaat in dollar. Met andere woorden, de melkprijs zal hoe dan ook in die periode sterk schommelen. ILVO-onderzoeker Erwin Wauters, die deelnam aan het IFCN-congres in Gent, verwijst naar de 2 ernstige prijs crisisen die de sector in amper 8 jaar tijd heeft gekend, met name in 2009 en vandaag. "Met

Tabel 1 Kerncijfers Belgische zuivelindustrie (in miljoen euro) 2015 - Bron: BCZ-CBL

	2014	2015	%
Omzet	5.392	4.436	-17,7
Melkverwerking (miljoen l)	3.980	4.100	+3
Investerings	156	94	-39,7
Tewerkstelling (personen)	5.639	5.620	-0,3
Invoer	3.095	2.843	-8,1
Uitvoer	3.140	2.709	-13,7
Saldo invoer/uitvoer	45	-134	

tussenin een periode van zeer hoge melkprijs", voegt hij er ter aanvulling aan toe. Bovendien moet rekening worden gehouden met de wisselkoers van de dollar tegenover de euro. De vooropgestelde melkprijs is in dollar per 100 kg ECM. De standaard ECM of wereldprijsindicator, voluit *Energy Corrected Milk* of energie gecorrigeerde melk bij 4% vet en 3,3% eiwit, is een hulpmiddel om de wereldmarktprijzen vergelijkbaar te maken. In de wereld worden immers verschillende eenheden gebruikt om de melkprijs weer te geven en dat maakt het enorm moeilijk om prijzen te vergelijken, niet binnen de EU maar tussen de EU en andere zuivellanden. De wereldprijsindicator wordt berekend op basis van de wereldmarktprijzen van boter en magere melkpoeder (35%), kaas en wei (45%) en vollemelkpoederprijzen (20%). De formule om vergelijkingen met nationale prijzen mogelijk te maken is als volgt: 100 kg ECM = 96,8 l melk = 220,5 pond = 2,20 cwt of *hundredweight* = 25,6 gallons (VS) = 7,30 kg *milk solids*.

Tot slot, wellicht een van de belangrijkste opmerkingen waarmee rekening moet worden gehouden wanneer we het hebben over de wereldmarkt en wereldmarktprijzen, zijn de wisselkoersen. Die 41 USD/100 kg EMC is gelijk aan 35 euro/100 kg melk bij de huidige wisselkoers.

Uit het rood

De IFCN-wereldprijsindicator voor april 2016 stond op 22,2 USD/100 kg ECM en bereikte bijna een historisch dieptepunt. Dat dieptepunt was februari 2009 met 19,3 USD. Meteen is herhaald dat de crisis in 2009 dieper heeft gesneden maar korter was van duur. Bovendien zeggen melkprijzen niets over kosten en dus over winst of verlies. Echter, ook die data verzamelt IFCN wereldwijd. De organisatie bestrijkt immers met een zeventigtal zuiveleconomies uit 40 landen 98% van 's werelds melkproductie. Op de vraag hoe melkveehouders in de wereld reageren op de huidige zuivelcri-

sis antwoordt Torsten Hemme van IFCN: "Meterschikking van hun kasstromen, kostenbesparing, uitstel van investeringen en zoektocht naar creatie van meerwaarde van de geproduceerde melk." Die zoektocht naar meerwaarde is moeilijk op korte termijn omdat men er doorgaans moet voor investeren. Productievermindering staat niet bovenaan het lijstje. Hiervoor wordt blijkbaar naar de buur gekeken. En toch wordt wereldwijd een vermindering van productiestijging genoteerd naar het 'normale' niveau, vooral dan in het zuidelijk halfrond. IFCN-experten verwachten in 2016 een wereldwijde productiestijging met 1,5%, wat merkbaar minder is dan de 1,8% in 2015 en de 3,2% in 2014, het jaar van de zeer hoge melkprijs. De vraag naar melk steeg in 2015 wereldwijd 1,8% tot 2%, wat minder is dan de gemiddelde 2,4% per jaar uit de periode 2006-2015 waarop alle verwachtingen voor de sector waren gebaseerd. IFCN voorspelt voor 2016 een stijging van de vraag met 2%. Betekent dit dat de markt in de tweede helft van 2016 opnieuw in evenwicht zal komen? Het antwoord: "Ja en neen." Alles hangt af wat met de grote (wereld-)voorraden zal gebeuren. Wanneer zullen die op de markt komen? Nog dit jaar? Weinigen hebben daar vat, laat staan zicht op. Zij bevinden zich immers deels in private en deels in publieke of overheidshanden op meerdere plaatsen in de wereld. Niet enkel in de EU, ook onder meer in de VS, China, Australië en Nieuw-Zeeland.

Wereldprijstransmissie

Wisselkoersen bepalen in sterke mate hoe de wereldmarktprijs voor zuivelproducten zich vertaalt in nationale zuivelmarkten en dus melkprijzen aan boer. De IFCN-prijsindicator wordt immers in Amerikaanse dollar (USD) uitgedrukt. Het IFCN

besteedde een hele voormiddag van zijn congres aan dit fenomeen van prijsstransmissie. Welke invloed heeft de wereldmarkt op de lokale melkmarkt? IFCN toonde aan dat een prijsdaling op de wereldmarkt voor open economieën vrij snel op de nationale markten wordt gevolgd. Gesloten zuiveleconomieën, zoals Canada met zijn melkquota en afgeschermdde grenzen voor zuivelproducten en tot voor kort Argentinië met zijn exportheffingen, volgen uiteraard de wereldmarkt niet. Wisselkoersen kunnen echter het beeld geheel wijzigen. Zo volgde Oekraïne de halvering van de zuivelprijzen op de wereld niet omdat de munt tegenover de dollar met meer dan 50% devalueerde. Ook de Russische melkprijzen kennen een eigen verloop, evenals de melkprijzen in China en India. Op het IFCN-congres gaven zuiveleconomies uit verschillende landen uitleg bij afwijkende evoluties. Zo verklaarde Michael Mischenko uit Rusland dat zijn land zelfvoorzienend wenst te worden voor zuivelproducten. Russen waren vorige week in Nederland op bezoek op zoek naar de nodige kennis die onze noorderburen maar al te graag geven, desnoods samen met de nodige kredieten. De Argentijnse Hoga Quattrochi lichtte de politieke veranderingen in zijn land toe en de gevolgen voor de zuivelsector, maar ook de gevolgen van overstromingen die er hebben plaatsgevonden. Ruime aandacht was er voor Sam Shi, een zuivelconsulent uit China. Hij zei hoe de Chinese overheid de maïsprijzen ondersteunt en minder de melkprijzen. Bovendien trekken volgens hem onder druk van de overheid mensen opnieuw uit de steden weg richting het platteland, wat gevolgen heeft voor het zuivelverbruik. In de steden worden immers meer zuivelproducten geconsumeerd dan op het platteland. ■

TOP 20

Dairy Farmers of America is en blijft de grootste zuivelverwerker in de wereld. Het bedrijf verwerkt 28 miljoen ton melk of 3,6% van de wereldproductie. Op de tweede plaats staat Fonterra met 22 miljoen ton. Nadien volgen 4 Europese bedrijven met Group Lactalis (15 miljoen ton), Arla Foods (14 miljoen ton), Nestlé (14 miljoen ton) en FrieslandCampina (12,6 miljoen ton). De 20 grootste bedrijven verwerken samen 200 miljoen ton melk of 25,4% van 's werelds productie. De 20 ogen niet langer uitsluitend westers. Bij die 20 zijn ook 2 Chinese bedrijven en een Indische zuivelverwerker.